

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 32.

НА ЦЕТИЊУ, У ПОНЕДЈЕЉНИК 26. НОВЕМБРА (8. СТУДЕНОГА) 1873.

ГОДИНА 1.

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год 4. 6; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50. и. За СРБИЈУ г. ф. 7; по г. ф. 3. 50.; четврт ф. 1. 75. и. За све друге земље год. ф. 8, по год. ф. 4.; четврт год. ф. 2. За остале плаћа се за ред 5 новчића. Предплата и све наручбине шаљу се администрацији, а дописи уредништву на Цетиње

ШПАНИЈА И АМЕРИКА.

Шпанија је далеко нашем народу по простору, колико и по интересу. Али има у њој појава данас, које свакога могу у пуној мјери занимати. За то ћемо за часак и свратити поглед са наших народнијех ствари, које су нам предмет свакидашњег разматрања и зауставити се код најновијих догађаја у Шпанији.

Одвјно, а особито у последње вријеме многа је искушења претрпела дивна отачбина Сервантесова. Одкако је развратна краљица Изабела пала под теретом црних гријехова својих, утробу поносите Шпаније почео је тек свом силом растрзати отров, којим је та владарка хранила свој народ за све вријеме својега владања. Под блеском монархијне сјајности свуда се ширио трулеж и кад је падом њеним показала се Шпанија онаква каква је, видјела се поквареност свуда и у свему.

И то је прави извор све големих несреће, која Шпанији пријети разорењем, или јој бар не пушта, да се подигне без тешких мука и жртава великијех. То је узрок, да је Прим, љубимац народни, кога су стотине хиљада одушевљенијех Шпањолаца на рукама унијели у Мадрид из изгнанства његова, могао постати издајница тежје народне. Ту ваља тражити и зачетак и постанак овијех многобројнијех странака и њихове жестине. Народ, који је непрестано живио у стегам, ни се истијех ослободио, и остао је разуздан. И што је један пустилов, Дон Карлос, нашао себи онолико приврженика, да се већ толико времена братска крв пролива, потиче из онога стања. Поквареност, коју је Изабелина владавина сијала, однеговала је и таквијех Шпањолаца, који продају своје доњубље за готов новац и лијепа обећања.

Људи и народи нека црпе себи наук из онога стања. Народ, који се малодушна пушта довести до онаква стања, баца на коцку будућност своју. А људи, који за својим личнијем стварма иду, могу вијети из тога, до колике пазне сурвавају народ свој, док се они попну на ону висину, која само изгледа сјајна, а у ствари је лажна, варљива, гнусна.

И за народ шпањолски изгледаше, да већ нема изласка, да му нема већ помоћи.

То је било оно вријеме, кад је на крму државну дошао Кастелар, овај велики дух, узвишен међу првијем, најузвишенијем духовима људства. Он се, пошто је тако рећи већ свак напустио, примио лијечења на смрти болесне мајке своје Шпаније и лијечи је ево већ више од три мјесеца не само вјештином која је размашена, него и љубављу синовском, која је безпримјерна. Али су ужасне препреке на путу, којим има да доведе Шпанију здраву до мира и среће. Два најнесретнија устанка, растрзају снагу њену изнутра а споља јој одузимају углед. Сладати дакле тај грађански рат, кога распалише најмљеници Дон Карлосови и злочинци Картагенски и с друге стране показати свему свијету, да нова република шпањолска има у себи животне снаге, главни је задатак Кастеларов. Јевропске силе нијесу још признале шпанску републику. Признала ју једино прекоморска Америка. И куд ће несрећа, и са том једином пријатељницом дође прошлијех дана у врло озби-

љан сукоб. Кубанци ухватише американску лађу „Виргинија“, која је носила помоћи усташима, и власт даде пријеким судом погубити седамдесет и пет људи с истог брода. Међу овијема било је и десетак Инглеза. За то сад и Инглешка пристаје уз Америку и иште сатисфакцију од Шпаније. Заплет је ово врло озбиљан, којег је ријешење одгођено дотле, док шпанска влада ствар испита, јер су кубанске власти против налога њеног погубили оне људе. Ако она неби у славу била дати сатисфакцију Америци, јер је ауторитет њезин на Куби доста лош, онда би могло доћи и до посједиња Кубе од стране Америке, а то тијем прије што се зна, да она одвјно жели да присвоји тај острв. Онда би Шпанија готово пропала. Да се пусти у рат, не само што би морала подлећи много силинијем противнику, него и Карлисте би онда можда похитале, да дођу до циља свога.

Једино је уздање још, да силна сјевер. американска република неће хтјети задати тако смртан удар младој јевропској републици Шпанији, тијем мање шта ће јој Кубу морати Шпанија прије ил послје уступити уз откуп. Народ је у Америци био јако огорчен на Шпанију и захтјевао је рат. Предсједник Грент показао се противан томе, а сенатор Сумер, човјек ријешавајућега уплива нарочито у извањским питањима, моли у американским повинама народ, да ушљед онога догађаја неускрати својих симпатија за шпањску републику.

Избави ли се Шпанија ове изненадне неприлике, онда ће још остати изгледа, да ће и домаћи устанци бити свладани. Онда ће и Кастелар моћи извршити свој други задатак, да поврати ауторитет, ред и мир у демократији, слободи и републици, и онда ће Шпанија и република у њој бити спасена.

ИЗА АНДРАШИЈЕВОГ ТРИЈУМФА.

Зна се, како је текао дипломатски рат грофа Андрашија са турском портом. — Зулуми турске власти нагониле Хришћане босанске Градишке да пребјегну у Аустро-Угарску, те да се отуда баци у заштиту „човјечној“ Јевропи, кад их јевропини стражари, консули и Турској не могаше заклонити од насиља турског. Предадоше познату споменицу своју свима гарантним силама преко њихових заступника у Бечу а обратише се у првом реду на аустријски двор, под чијим окриљем спасоше своје главе. На грофу Андрашију бјеше да подигне пропали углед Аустро-Угарске код хришћанских народа на балканском полуотоку, а прилика томе бјеше врло згодна. Ваљало је код порте изградити, да се осигура и ујемчи повратак и безбавно бављење пребјеглих Босанаца у њиховој отачбини и приклонити порту, да захтјевима односно тужби у тој споменици изложеној задовољи.

Дал је гроф Андраши што чинио или не до оног доба, кад турски валија на познати начин уврједи Аустро-Угарску у особи њеног подконсула Драганчића, — нек остане на страну. Тек с тим поче непосредан дипломатски рат Андрашијев са портом. Порта са свим на просто баци цијелу кривицу због босанске ствари на аустро-угарску дипломатију, и саопшти то свима дворовима, познатом својом окружницом. Свак бјеше радознао, на исход те распре, кад услужна гласила Андрашијева поче пријетити Турској са —

репресалијама. Затресоше се брегови, дипломатски и полувластичног новинарства, и роди се — миш! Порта изјави, да је лоше била обавјештена у ствари и обећа и даљу сатисфакцију, удовлетворење. Из званични и полувластични кругова просуше се у јавност вијести: да је аустро-угарска дипломатија, — односно гроф Андраши — добила „сјајну“ сатисфакцију, јер је порта збацила валију босанског Мустафу Асим пашу и оба кајмакама, бањалучког и градишчанског, и послала њекавог умјереног и смотреног Акиф пашу за губернијатора, што би толико значило: да је свој политички систем у Босни пренијела на жртву пријатељству и добром снашају са Аустро-Угарском. Раструби се на све стране, да је гр. Андраши пребјеглим Босанцима изградио повратак у отачбину и увјерење порте, да се сличне појаве у Босни, неће више повратити и т. д. једном ријечи раструби се: да је порта понизно приклонила главу пред велележном грофом мађарским у дипломатском фраку, те овај слави први свој дипломатски тријумф, купајући се у дивљењу Јевропе и у сузама благодарности босанске „раје“; једним махом поврати се проиграни кредит аустро-угарске, код сусједних народа. То и тако се трубило на плаћене трубе, у ствари пак та „сјајна“ сатисфакција састоји се, како је познато у томе, што је валија Мустафа Асим паша остао на свом мјесту, и само један мали турски чиновник збачен.

Што се тиче друге стране тога питања, за нас као члана народа српскога баш и за Аустро-Угарску, с погледом на њен углед и морални кредит у очима хришћанских народа, главнога, што се тиче повратка пребјеглих Босанаца и њихове тамо сигурности, као и тога, да се услови свију пакора у Босни, услови владајућег система измијене, то је Андраши оставио на божијој вересији. Колико је у погледу тога, овим својим дипломатским „походом“ стекао заслуга, ево нека покаже овај глас из Босне:

„И ако је освештана истина, да ни један паша који је к нама дошао није био добар — јер звијер и нечовјек није за управитеља људима — али какав је Мустафа Асим паша зликовац и бич крста, таквога нико међу нама запамтио није. Он се је на алкорану у Цариграду јамачно морао заклети, да ће у ојаћеној Босни уништити православно вјеру, зачупати сваки траг хришћанској просвјети, вјечити гроб ископати народу српском у Босни и њега и душевним и тјелесним робом и богаљем учинити! Одобрен сав је његов мерит потекао, што нас покла и коље као гладан вук стоку, и што нас прегао све до голе душе огулити, и паге и измучене или смртити и насилном смрти, или по тавницама подавити, или којекуда расхерати. Ко право и истинно познаје наш прави живот, знати ће, да смо свега лишени, да би у овај пад општим усташком очајно своје стање поправили. Морамо овако искреви бити, јер су виле к очима дошле: ако нас сад браћа у Србији и Црној Гори — ако би њине владе од њих лучиле се — науштите, онда смо за њих и они за нас за свагда изгубљени. Ово није појесија, а није каква дјетињарија, него жива и чемерна истина. Грозни наш дадија, дервин Пајсија (умро је У.) са својом пакленом четом Екмића, већ су барјак развили, а њихова чета нама је опаснија него ли сами Турци: Сад им у овом стању ништа учинити не можемо, њиха су на руци сва сретства, да нас сатару и покољу и потуку раздвоје. Њутање и непомоћ Србије и Црне Горе, њихова су крила; њихова је то највећа снага, а наш пораз. Ма шта нам се пребацило, то је све бадава, кад је све ово овако! —

Да грознијег деспотизма и ужаснијег мучења ни један народ на свијету није доживио, као ми данас, то је као да непобитна истина, али и опет без посредне или непосредне помоћи Србије и Црне Горе, ми се осветити овако грозним или крвожадом и крвницима не можемо па не можемо.

... ми дубе оваке муке и оваке зулуме... то само једини Бог знаде, који нам... живот уздржава. Али ево читаоцима... док не суде и виде, нијесу ли на... муке, који зулуми сваку мјеру превршили, није ли ово суртин ударац и грозно опјело сваког српског, хришћанског и грађанског живота.

Сад 18. (30.) Октобра — дакле и 11.ти, дан свог повратка са позорице крви и мучења народних — позва у три сата поћи, деветорицу општинских бранитиља, српско-православне општинске саријске преда се, наш грозни дахија и крвопиво Мустафа Асим паша, и у звијерској јароги предати им царску праду — (декрет — закон — заповјед) коју је исте из Стамбола добио и у којој пише: „да се све православне општине укидају, и да, који би се у будуће, називао општинар, или општински одборник, тај да ће се казнити као царски бунтовник и непријатељ турског царства!!! Да се у напредак не смију није није и није, нити двојица састајати и договарати о буди икаквим црквеним, школским или општинским потребама, јер ће се одма са њима поступати као са издајницима и бунтовницима цара и царства! Да они као царска раја у свему и свачему влади потпадају; па за то од данас, од овог тренутка, престаје и укида се свака општинска управа и у цркви у школи и над свима покретним и непокретним добрима црквено-школским и општинским! И за то најдаље кроз гетнајест дана, да му морају донијети све рачуне, новце и инвентар од свега што је црквено и школско. Да одма престану икакву бригу водити о цркви и о школи, јер ће то владин посао бити. И најпослије да ће се са свакима као издајником цара и царства турског поступати, који би свог сина у Србију или Аустрију на науку послао. Ово је заповјед цара, која је већа од свију новела!“ (Ове је ријечи тако љутито изговорио, да је и рукама и ногама о миндерлук лупао и млатио). — Сад одлазите и добро памтите и испуните ову царску заповјед!!! —

Кад је г. Димитрије М. Јефтамовић, хтјео да на све то наши опози, овај се звијер тако прудерао са „сиктер“! — да су оздо све заптије као вуци узлетили, и скамењене општинаре на ноге стерали!

Ово се је догодило у сред Сарајева, пред носом општинских консула, који молише порту за Мустафа Асим пашу, и који оно зимус — кадно растјера он и његов брат дервин Пајсије, — јер параску скупштину — рекоше: „не смије паша одржати своју ријеч, јер је хришћанска аутономија и парижским трактатима и хатхумајумом зајамчена“. Ето сад нека виде и чују како не сме. Који царар онаки дава једном заступнику велике силе, који бије, глоби, дави и авси — све јавно — јадне Хришћане, тај смије свашта чинити, као и што чини, а особито кад се од никога и ни од куда не боји.

Међу тијем окамењени народ, ништа друго не зна, него од своје добре воље ништа не чинити, а кад га сила потера, онда ће и црквене и школске кључе сили предати, и повући се од свега, па тајно у својим кућама молити се Богу да их од крволока и зулумћара ма на који начин избави.

Ово је порука и браћи и Јевропи: по вријеме је сад!“ („Застава“).

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

Што се предвиђало објективна се. Угарско-мађарско министарство налази се у релативном стању. Керпањи и Тиса већ су дали оставке. Министар тиче министра председника Славја и друге чланове владе није још ништа одлучено, али су сви изгледни, да ће цијело министарство бити саставно. Ту замишља. Џоф Андриаш долази у Пешту и одмах се представио краљу. Он се по свој прилици ријешити и то питање.

Продужење Макмахонове власти није произвело никакав одлучни обрт у Француској. Све странке, као и дотле, настоје живо да дођу до свога циља. Гроф Шамбор боравио је у Француској, па су легитимисте упутили у Пешту, да га опет уздерију о својој политици. Шампаније, један од вођа орлеанских странке, изјавио је, да треба само

чекати zgodnu прилику, па да се прогласи монархија. Други орлеански сплеткаши настоје из свијех сила, да склопе Шамбора, да се одрече права на пријесто у корист једнога од орлеанских краљевиха. Из свега се види, да су противници републике побједом Макмахоновом о Брољијевој влади сваки дан све снажнији. Листови њихови управо пријете републиканцима, а сам Брољије, да утврди диктатуру, наумио је, кажу, да предложи скупштини, да се укине слобода штампе, која је и онако већ доста ограничена. „Пар. Журнал“, лист владин говори: „треба револуционарском духу ставити брњицу на уста“. Према овоме стању ствари, доиста је чудно понашање републиканаца. Они су још једнако уздржљиви. Бојати се, да би ласно изиграли могли бити. То као да се почиње увиђати. Бар од продужења Макмахонове власти слабо се ко добру нада. „Штрасб. Нов.“ говоре о Макмахоновој диктатури, да ће то бити седам неплодних година за слободу и културни развитак Француске, а то, да је тијем горе, што није било прије седам година плодних.

У Петрограду се велика свеча спрема за дан вјенчања царева ћери велике кнегиње Марије са принцом иглешким, које ће како смо јавили, бити на нову годину. И сама краљица иглешка биће на тај дан у Петрограду. Исто краљ дански. Цар аустријски посетиће цара рускога тек у Фебруару.

Ђенерал Кауфман побједоно Кивански дошао је у Петроград. Руски листови доносе списак општинских, који су се у том рату одликовали, те их цар обдарно сада орденима Станиславовим и Владимирским, а њеке са позлаћенијем сабљамом са натписом: „За храброст“. „Објавитељ владин“ доноси уговор мира, који је Ђенерал Кауфман са каном закључио. Цијели уговор има осамнајест пространијех тачака. Одмах у почетку признаје Сеид-Мухамед-Разим-Бегадур-Кан (тако се кан зове), да је понизни слуга рускога цара, да без царскога дозвољења неће од народа узимати никакве нове дације, нити пријатељске одношаје и никакве уговоре са сусједнијем државама склапати, нити којој рат објављивати или у рат пуштати се.

Вјести из Шпаније још су једнако све исте, жалосне. Грађански рат не престаје и не може се казати, да је влада имало успјела да га свлада. Био је опет жесток бој између републиканске војске, која је Картагену објела и објединијех устаха. Бомбардирани су се. Владно бродовље ухватило је два бунтовничка брода, који су били пуни робе и готовијех новаца. Мадридска влада међутијем наумила је, да усташе склони на предају са благијем условима, јер међу њима има много злочинаца и апсеника, који се и за то очајнички боре и безуспјешни одпор продужују, што се боје казни. Овај корак могао би дакле имати успјеха.

Стране новине доносе ово писмо Кастеларово, главе егзекутивне власти, које је писао своме пријатељу Артуру Арнолду у Иглешкој:

„Мили пријатељу! Примио сам ваше писмо, и оно, што у њем велите о мијењу, што га Иглешка гоји о Шпанолској, тјешти ме у сред горчина мога положаја, те ме потиче на даљи рад. Више него икада прије, треба ми данас подпора свијех, који у Јевропи бране и заговарају ствар слободе. Мој је положај врло тежак, јер се борим против демагога и Карлиста, а био би и немогућ, кад се не бих поуздао у праведност моје ствари и подпору јавнога мијења. Сви који пријатељи у Јевропи ваља да разлажу народима и владама главне сврхе моје политике. Успоставити ауторитет, ред и мир у демократији, слободу и републици. — ето вам моје задаће. Ваш пријатељ, Емилио Кастелар. Мадрид 10. Новембра.

„Будућност“ говорећи о положају и значају Србије на Балк. полуоток и о одношају њене владајуће политике према Турској сједне и хришћанским народима с друге стране, вели:

„Познато је, да Турска зазире од Срба више, него ли ма од кога другог њој покоронога народа, с тога је обрнула сада сву моћ и вјештину своју, да до голе душе ишједи, да сатре Хришћане, а нарочито православне Србе у Босни, те да тако нечупа утробу свему српском народу, како посеје и крила српска — Србија и Црна Гора — неби могла више полетити. Но Турска се вара што мисли да је од ове стране чека погибија. На

против кад би се државници турски могли уздићи, па висину праве и добро разумљене, историјом и вјекови прописане политике источних народа, они би видели, да корист и спасење Турске захтјева, да се она споразумије са Србијом, Гумунијом Грчком и Бугарском, те да заједничком снагом бране независност своју противу својих сусједа, који све већом жудњом погледају на родне и богате долине што се простиру између Дунава, Црнога, Егејскога и Јадранскога мора. Права опасност Турској пријети сада на првом ударцу од Аустро-Угарске, а за тим у даљој будућности од велике сједињене Њемачке. И ми смо принуђени на жалост исказати овђе своју дубоко сесовну бојазан и страх: да је између Њемачке, Аустро-Угарске и Италије свршена погодба, коју Русија неће хтјети или неће моћи да поквари, а то је; да Аустро-Угарска најближом удесном приликом заузме и присвоји себи Босну у накнаду за изгубљену Венецију.

На то смјерају овогодишњи пријатељски савезници и договори дотичних владалаца, на то је понајприје управљена Андриашева аустро-угарска политика на истоку. А шта после чека и нашу Србију то ће свако мислити родољуб лако погодити. Аустрија је прекужила срећно велике кризе у 1848 и 1849 као и доцније у 1859 и 1866 године. Најприје јој поможе назадљачка и негловенска политика рускога цара Николе, а за тим неслога самих аустријских Славена, сада пак иду јој на руку велики догађаји, што се свршише на западу несрећним ослабљењем Француске. Највеће зло које Аустрију може још по њеном увјерењу постићи то је њено и њене династије спасење: то је федеративно (савезно) на једнаком праву свију племена основано устројство будуће аустријске државе. А тада као што прије двије године у прашком сабору рече знаменити чешки патриота и државник Ригер, тада ће се и источно питање већ само собом ријешити, а то значи другим ријечма, да ће хришћански народи у Турској сами потражити, да уђу у слободан савез аустријских народа под хабсбуршком лозом.

А Србија? Србија је промашила своје вријеме не само још онда, кад на Марици краљ Вукашин и на Косову кнез Лазар погибоше: него и у повом првом устанку овога вијека, именом погибијом у 1809 1813 години. Па и ако је другим устанком од 1815 срећно задобила своју унутрашњу независност опет се није умјела довољно користити догађаји од 1821 и 1828 године, на име грчком бунтом и руско-турским ратом. На најпослије непрекидни унутрашњи раздори, малодушња и кратковидна политика њених државника од 1848 г. па овамо, задржаше ју те се неодолава како би требало надама и гласу подјармљених хришћанских народа на истоку.

Истина, ми знамо, да ране српском народу кроз пет вјекова страдања задате, никаква рука никаква памет не може за њеколико година извидати. Но знамо и то, да се тежње и идеје једнога народа, које су вјекови љуте борбе гачене и од кољена на кољено преношене и ширене, у наше доба једним крпким насртајем извршују, једним витешким полетом достижу и остварују, видљиви облик и тијело своје, добијају. Свједочба је томе уједињење Италије па сада и велике Њемачке. Да смо у 1862 години били боље спремни, па с Црном Гором у слози рат Турској огласили и хришћанске народе на Балканском полуострву на устанак позвали, по свој прилици градови а може бити Босна пала би још онда у наше шаке. Или да смо у 1866 години приликом пруско-талијанскога рата против Аустрије примили понуду савезника, па прстали активно или и само сиремајући се за рат; можда бива шта се о Босни и Хрватској па и о Војводини српској у нашу корист било ријешено битком код Садове (Кенигрца). Или кад писмо хтјели и писмо смјели у савез с Прусима и Италијанима противу „доброг комитије“, да смо бар овом комитији умјели скупо да продамо наше неутрално и спољно држање, и показујући му понуде његових противника (као што је радила и Италија) тражили од њега добру накнаду, црно па бјело, за услугу коју му чинимо на граници, да може сву силу своју из незадовољних угарских земаља кренути слободно противу непријатеља сјеверу и југозападу, — и цијело би и у овом случају народност наша у Угарској била боље осигурана, а и тежње наше у Босни и на истоку имале би више потпоре. Овако пак Аустрија нам заједно с њени Мађари није много благодарна за нашу ондашњу пасивност (немицање) држећи

можда с ралогом, да се ми онда нисмо хтјели претову ње маћи, не с тога, што смо јој волили, но што нисмо умјели ни смјели.

И ми сада снајдубљим увјерењем исповједамо, небојећи се, да ће нам историја кадгод овај суд протрести, да смо као савезници Пруске и Италије 1848. године послје погоније аустријске код Кеаргеца, а у очи кандине буше, ставили Турској питање: хоће ли с нама и са свима Хришћанима у Турској рат, или већма воли мир и савез с нама па да нам преда и управу Босне, задржавши по босанским градовима половину гарнизона смјешано с нашим, а ми да јој у награду платимо у једанпут један милион дуката и годишње плаћање данка (за Србију и Босну) повисимо, а осим тога границе царства у Јеропи на нашем земљишту у сваком случају да бранимо, — врло је могуће, да би или оваком мирном погодбом или баш и ратом Босну ослободили.

Сада пак ствари су се другичије обрнуле. Аустро-Угарска опорављена и ослањајући се на Њемачку и Италију, с којим се потпуно и спријатељила, узима у своје руке, и даје правац току и ријешешу источног питања. „Хрватска држава“ и јужни Словени у опште послужуће само као материјал за веће политичке и династичке јеропске комбинације у којих ће се они најмање питати. Русија је заузета бригом за ширење своје моћи у средњој Азији и за одржањем Пољске. Прусској требају јужне њемачке земље са Елсасом и Лотарингијом. Италија има да се брани од папе и Француза, а треба јој и јужна Тиролска. Аустрији пак и њеној династији с Мађарима треба накнада на истоку, — на првом кораку у Босни, а даље ће већ и само по себи доћи.

А ми, шта ћемо ми да радимо? Ми ћемо се и даље хвалити нашим унутрашњим напредком, нашим парламентарношћу и либералношћу. Ми ћемо се и даље међу собом гложити, један на другог потварати, сплеткарити и од данас до сутра животарити, док се најпослије сви као рибе ненаћемо у туђем великом лопцу.

Да Бог да, да злослутимо а да непогађамо“.

Д О П И С И.

Из ХЕРЦЕГОВИНЕ, 8. Новембра. — Имате право да ми се чудите што од једног умскох неогласивши се вашему узоритоме листу, а још већма зачудићете се кад њешто повољнога — за нас јадну рају — чујете послје оне наше непрекидне пјесме „кукај мајко да ме разговараш“.

Дај да почнем с дебјега краја. Мостарски митрополит Прокопије рекао би да се похришћанино, премда се на грчку прекрестио: „докса патри, ће ијо ће агнос писвмасос“, па се једва спомену душе и свете дужности, рукоположивши на дан светог Луке у Мостару — кад се освештавала онамо нова црква у присуству хиљада на свечаност позвани херцеговачки родољуба — три архимандрита а то О. Мелентију Перовића, игумана манастира Дужи у Шуми, игумана Теодосију Веселића манастира Миљешева, и Христифора Трсјачинског манастира у Пријеполу. Па да вам и то кажем — а знам често вјеровати пећете — није, кажу ми ни од једнога старинску узавошену грчку таксу узео. Необично човјекољубље херцеговачки владика!! И овој политици бијеле вроне стајаћемо на опрези да ли ће ова нова мама на удици уловити велику и масну рибу али малу и драчаву, а до кошта дужни смо му захвалити што овај дојдући божић нећемо мрцино прославити без ни једнога циглога архимандрита пошто нам ево трећа година прогнаше дична три архимандрита те се сада неће по азијатским зокацима у сургунаку скитају.

Похвале је достојан мостарски трговац и жарки родољуб г. Ј. — — — који је на дан освештавања цркве позвао на сјајну вечеру мостарско друштво „Омладину“ ће су се при највећем веселу суниле редње чаше и напијало у здравље Султана Абдула Медниза Хана. И ми би смо уз њихове напијалице пристајали с тим само увјетом кад би боље уредио своју државу, за сад — дај буди — нити друго него да ју подупири бољим правичим и поштенијим чиновницима него што их данас има на његову новчану провент а нашу јавну погонију, а докле ово дочекамо задовољимо се старинском изреком „чекај кење док ти Ђурђевдан дође.“ а уз ово и благосовом нашим грчки владика, „Спаси Бога аудо твоја и благосови достојадје твоје“. А све за све молићемо се Богу и свему колу небесном да нам ова

нова три архимандрита не кроче даље од часо-словца и од живота „пустини житељ и в' тјелеси ангел док их није снашло што и она пређашња три наша залудња мецената, т. ј. нвмишљена напаст да се дописују с Русијом и с Црном Гором. (sic).

ПОДГОРИЦА 4. Новем. — Грдна се мржња укоренила између нас и домаћи турака наше браће, због тога што ми нехтједосмо у први мах шњима устати противу тензимата, које жељно учињети хоћасмо, да смо имали право поуздање, па домаће турке, него смо се бојали да ми шњима устанемо противу тензимата (царске наредбе) да би све на нас обалили пред Шефкетом говорећи: то је влашки посао, који чине по наговору Црне Горе, те смо се морали уз Шефкет нашу, држати, и кад би било право братско одупирање за нашу слободу ми смо вазда готови са домаћим турцима одупријети се за слободу нашу, које освједочити можемо у будућу наредбу која ће се на народ ударити за исти тензимот и ако је Шефкет нестао.

Мржња домаћи турака опажа се сваки дан противу нас: Ево су нам првог о. м. похарали цркву светог Ђорђа у Горици, наговоривши Тоске, да је похарају; а они сада чине се као и да незнаду за то, те сажалевајући нас говоре: то су покрали тоске јудије, који не познају Бога ни закон њивји. Шта више ноћно покрали су двије догање, по наговору свом, из мрзости пртиву нас, као што су то освједочили и при одупирању тензимота те су гађали Луку Неневића да га убију, што није пристао уз њих противу тензимата.

Овакови поступци домаћи турака нигда нам дати неће да заједно пријонемо за једну ствар. Но боље би било да се узму у памет, јер и сами виде, да пада њихова власт а пања будућност у име божије указује се на макар колико се против вољи и одупирали домаћи турци противу нас. Имамо ми јуначку браћу нашу у сусједству, те смо вазда готови стати уз њих.

Сви главари Подгорички које је Шефкет наша уапсио бијо, повратили су се патраг, осим оне два које су Турци у Стамбол Султану послали били. —

КОТОР, 18. Новембра. — Мислим да ће вашиим многобројним читаоцима бити мило што чути о нашој гимназији, особито кад се о њој има шта весела рећи.

Наши су се Бекези веома с њом окористили прво што су прије морали дјецу своју далеко од себе на науку послати наравно великим трошком, друго што многи не могаше као први дјецу изучавати, јер слаба стања, и тако их код куће чували да их првом приликом на море пошљу је би без каквих наука вазда морнарком остали. Сада, од када је ови завод царском одлуком на 8 разреда подигнут бокељска дјеча врви у исти, а тому доказ што у 6 разреда има их уписаних 92 што се у осталим гимназијама наше покрајине не опажа. Види се дакле да је у њима велика наклоност на учење а што више срећа их је подарила таквим умом да неописаном лакотом схваћају предмете као што сам се могао освједочити из привоједлања њеких учитеља а навластито из програма истог завода у кому се највише Бокези родом одликоваше.

Нећу, мислим мљењем пренаглити кад кажем да су овом напредку наше младежи и учитељи знањем и ревношћу својом помогли а навластито управитељ г. Зоре својом разборитишћу и неуморним настојањем да учитељи што боље задаће своје врше а ученици да не дагубе но да хитро а одважно к науци теже.

Но шта могу учитељи а особито ученици без учевних средстава? Шта пруди учитељу доказати кад није у стању у створу исто потврђети? То је оно што највише служи напредку једног завода; наши их је ипак имао, али не толико да би у свему напредовао, и то је оно што пробуди у учитељском збору а навластито у мудрој глави г. управитеља лијепу мисао да се кому обрати за помоћ, па куд ће суза него на око, на исте Бокезе који сретнији од нас изван Боке живе, и збиља та мисао свој плод узроди јер вриједни наш домородац Лука Трипковић посла на дар заводу лијепу своту од 500 ф. и тако је пут отворио и осталој браћи, којој се овај завод за помоћ обратити, и уздамо се да родољубиво срце њихово неће на ино учинити но одговорити истим начи-

ном којим је и прозив послат. Међутим кличемо г. Л. Трипковићу: Живио! Живили такови родољуби који умом и делом знаду домовни својој користити: живио на корист и понос народа свога!

Чудимо се што се ове године осим лањскијех већ пиједан Црногорац неуписа у овај завод, но како смо чули иду у Војводину и другамо да се изуче, пошто имају на прагу се васпитати и изгојити без великих трошкова. Уздамо се да ће нас Црногорци у напријед вишим бројем посјећивати а то би њима за корист било а нама за дјку.

БОКА КОТОРСКА, 20. Новембра. — Далматински сабор у Задру отвара се у суботу 24. тек. Овом пригодом надамо се да ће наши посланици што прозорити за нашу сиротну Боку; особито у данашње веома критично стање у ком се находимо.

Познато је, да се народ мора глађом борити ове године, пошто сав земни плод пропаде; једном рјечи сиромашни народ нема ни данас да хљебом своју породицу прехрани; а што ће кашње ове зиме бити? зло и наонаго! Могло би, сачувај Боже и мртвијех од глади бити, ако помоћи од владе не буде.

Нека се наши Бокешки посланици дакле јуначки заузму и свој глас сад подигну у великој нашој потреби.

Браћо посланици! немојте да наш глас остане вапјућег у пустињи — изјавите невоље нашег народа, који је на умору од глади — израдите код високе владе, да се сиромашном народу помоћ у жито даде — учините да му ове године буде опрштено плаћање дације; па ако баш и неће опрштено бити, радите да барем сиромашни народ причека до боље згоде — да га не робе, као што на жалост сваки дан видимо ће голотињу за дацију робе, и оно мало сиротиње из куће му изнесе, а нејака дјеча плачу, од жалости и глади — пак најпослије што су се користили с туже пошто су га поробили, ништа! јер он опет с тим није исплатио свој дуг, а њему је велика штета учињена.

У мађарском сабору тражио је један Србин да се закључи, да се у овој оскудној години не смије за дацију продавати људима оно жито које је само за усјев оставио, па је сабор и то одбацао. Но ми се томе толико не чудимо: прво, предлог је потекао од једног Србина, а такве ствари Мађари вазда одбацују, друго, мађарски државници даде се у богатству, које је с народа на њих прешло, па за то немају кад мислити на народ, који се дави у свакој невољи. По тај случај пије у нас. Сабор је наш, народни. Могли би очекивати, да се ту недогоди, што се догодило у сабору мађарском.

Наш општељубљени владика Петрановић, као бокешки посланик ових дана полази пут Задра на сабор. Ето већ година дана да је г. Петрановић сретно у нашој средини стигао — он је за ово вријеме облазећи нашу Боку, добро увидио потребе и невоље нашега народа. Уздамо се да ће се он и заузети живо за подмирење истијех.

Данас свечано прославише у Котору 25. годину царског владња премилостивог нашег императора Франц Јосифа — јутрос зором тонови с тврђава су 101 мет, војничка банда, и славење црквених звона, огласише светковину.

У обијем црквама било је сјајно богослужење за здравље цара. — Читаоница и сви градеки дојови сјајно окаћени: на вечер расвјетљење града.

У прошлу пећељу 18. тек. у општинској дворани било је пишталирање и свечано обећање начелника и општински присједника, гдје је присуствовао владин комесар, општински вјешници, и мноштво грађана, па вечер свињари постање му банду пред кућом.

КОЛАШИН, 15. Новембра. — Ријетко ви се одавде пише, па и кад пише, увијек сами јадни. Додијао је силеџијски бич. Најжешћи турски зулуми од памтвијека и данас се понављају. Задају нам Турци тешке муке као и вазда што су. Јурише ноћи на закон и газе нам светиње наше. Од љетос више су од двадесет пута тајке одили, да спале цркву у Добриловци, или да другу лакот учине и то све због наше скупшнице. а и то је јадна скупшница, док идемо кријући се од ага и бегова. А ако због насилја њихова пођемо на уђумет турски, ту нас правца не чека, него што је још горе, Турци нам се послје још и за то свете.